

C r i t i c s P o i n t

Οἱ Φιλαρμονικὲς Κερκύρας
μὲ ἀφορμὴ τὴν 100ετία τῆς ἐκδημίας
τοῦ Σπύρου Σαμάρα (1861-1917):
ἡ Φιλαρμονικὴ Μάντζαρος πάλι κοντά μας.

38/2017.

τοῦ ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ.

ΟΛΩΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΩΣ τοῦ σημερινοῦ θέματος, θεωρῶ ἀπαραίτητο νὰ ὑπογραμμίσω στοὺς σεβαστότατους ἀναγνῶστες μου, ὅτι καὶ ἡ ἀπόλυτη ἀποσιώπηση κάποιων ἐκδηλώσεων ἴσως ἀποτελεῖ μορφή (καὶ... μομφή!) κριτικῆς. Γιατὶ νὰ χάνω 4ωρα, ξοδεύοντας κάθε φορά 20 € (μετακινούμαι δυστυχῶς μόνο μὲ ταξί) γιὰ τὴν παρακολούθηση συναυλιῶν μὲ ἔργα προσιτὰ στὸ **You Tube** σὲ δεκάδες καλλιτέρων ἐκτελέσεων, ἀπ' ἐκεῖνα ποὺ συνήθως παρουσιάζει μιὰ σαφῶς ἐκτροχιασμένη τοῦ προορισμοῦ τῆς Κρατικῆς Ὀρχήστρα Ἀθηνῶν; ἢ ἀκόμη 35 € γιὰ νὰ ξαναδῶ στὰ Φάληρα, ἐπαναλήψεις παραστάσεων ἐποχῆς τοῦ «τιμωμένου» (θοῦ, Κύριε, φυλακὴν...) ὀλετῆρος τῆς Λυρικῆς Ἑλληναίθιοπος Στέφανου Λαζαρίδη (1942-2010) γιὰ τίς ὁποῖες ἔχω ἤδη ἀποφανθεῖ κριτικῶς ὅταν πρωτανεβάσθησαν; Ἡ σύνταξή μου, ὅπως ἀναριθμητῶν ἄλλων, ἀπὸ τὸ 2010, μειώθηκε σὲ ποσοστὸ ὑπερβαῖνον τὸ 50%. Τὶ νὰ περιμένεις ὅμως ἀπὸ μιὰ ὀρχήστρα κραυγαλέα πιά μισελληνικοῦ προγραμματισμοῦ, ποὺ θυμῆθηκε

τὰ 500 χρόνια ἀπὸ τῆ... Μεταρρύθμιση τοῦ Λουθήρου, ἀλλ' ἀγνόησε τὴν 100ετία ἐκδημίας τοῦ Σπύρου Σαμάρρα (1861-1917) ¹ ἐνῶ τὸ μεταλαμπράκειο Μέγαρο δὲ βρῆκε καὶ ἡμερομηνίες γιὰ τὴν Ὀρχήστρα Φιλαρμονία τοῦ προμάχου τῆς Ἑντεχνης Ἑλληνικῆς Μουσικῆς Βύρωνος Φιδετζῆ; Ἄραγε τί θα κάμει ὁ κ. Στέφανος Τσιαλῆς τοῦ χρόνου ποὺ κλείνουν 400 χρόνια ἀπὸ τὴν ἔναρξη τοῦ...Τριακονταετοῦς Πολέμου (1618-1648); Ἄς ἡσυχάσει ὅμως: Ὑπάρχουν ὑπὸ τὸν τίτλο *Βάλλενσταϊν*, οἱ τρεῖς συμφωνικὲς εἰσαγωγές, ἔργο 12, τοῦ 1870-71 (I. *Τὸ στρατόπεδο*. II. *Οἱ Piccolomini*. III. *Ὁ θάνατος τοῦ Βάλλενσταϊν*), τοῦ γνωστοτάτου, ὅχι βεβαίως στὴν ΚΟΑ, Γάλλου συνθέτου **Vincent d' Indy** (1851-1931). Οἱ εἰσαγωγές ἐμπνέονται ἀπὸ τὴν ὁμώνυμη δραματικὴ τριλογία τοῦ **Friedrich von Schiller** (1759-1805) ². Τέλος προοιμίου.

* * *

ΠΑΡΑ ΤΙΣ ΔΕΚΑΔΕΣ ΤΑΞΙΔΙΩΝ μιᾶς ζωῆς στὴν πολυαγαπημένη Κέρκυρα, Κερκυραῖοι φίλοι ἀποθαρρύνουν ἐντονότατα τὰ ταξίδια μου κατὰ τὴ Μεγάλην Ἑβδομάδα καὶ τὸ θερινὸ τρίμηνο, ὅπου στὸ νησί εἰσβάλλει τὸ ἀθηναϊκό...καρκατσουλιό. Ἔτσι, μόλις τελευταῖα συνειδητοποίησα τὸν τεράστιο ρόλο ποὺ παίζουν οἱ 14 περίπου Φιλαρμονικὲς τῆς Κερκύρας στὴν αἰεζωη πολιτιστικὴ καὶ κοινωνικὴ τῆς ἰδιαιτερότητα (γιὰ νὰ μὴν προχωρήσω σὲ ἐκεῖνες τῶν ἄλλων Ἑπτανήσων...): οἱ πέντε ἐπιφανέστερες, κατὰ τοπικὴν ἐκτίμηση, Φιλαρμονικὲς πλαισίωσαν, τὸ λεγόμενο *Πρωτοκύριακο*, (πρώτη Κυριακὴ κάθε Νοεμβρίου), ἂν καλοκατάλαβα, εἶδος ἐκκλησιαστικοῦ «πρελούντιου» (μὲ πανηγυρικὴ λιτανεία) στὴν ἑορτὴ τοῦ Ἁγ. Σπυρίδωνος, πολιούχου τοῦ νησιοῦ, στὶς 12 Δεκεμβρίου.

Ἔτσι τὸ πρῶτ' τῆς Κυριακῆς 5 Νοεμβρίου, χάρις σὲ εὐγενέστατη πρόσκληση τῶν κ.κ. Ἰωάννου Γραμματικοῦ, ἐπιτίμου προέδρου καὶ Σπύρου Παδοβᾶ, προέδρου τῆς Φιλαρμονικῆς Ἑταιρείας Κερκύρας (ΦΕΚ),

¹ Ἡ συναυλιακὴ παρουσίαση τῆς ὄπερας *Δεσποινὶς ντὲ Μπέλ-Ἴλ*, δὲν εἶναι ἐπικλητέα. Δὲν χρειάζονται χαρίσματα Κάλχαντος γιὰ νὰ εἶσαι βέβαιος πὼς δὲν θὰ εἶχε γίνει χωρὶς τὴν παρέμβαση τοῦ ἀρχιμουσικοῦ Βύρωνος Φιδετζῆ.

² **Albrecht Wenzel Eusebius von Wallenstein** (1583-1634) Σημαντικὴ μορφή τοῦ *Τριακονταετοῦς Πολέμου*, στρατηγικὴ ἰδιοφυΐα καὶ διοικητικὴ μεγαλοφυΐα, προσδευτικώτατος γιὰ τὴν ἐποχὴ του, ποὺ ποὺ καίτοι προτεσταντικῆς οἰκογενείας, προσηλυτίσθηκε στὸν καθολικισμό καὶ ὑπηρέτησε τοὺς Ἀψβούργους αὐτοκράτορες Ματθαῖο Β' καὶ Φερδινάνδο. Περιέπεσε ὅμως στὴ δυσμένεια τοῦ τελευταίου ποὺ ἀπεργάσθηκε καὶ τὴ δολοφονία του.

τῆς περίφημης Παλαιᾶς Φιλαρμονικῆς, εἶχα τὸ ἐξαιρετικὸ προνόμιο νὰ παρακολουθήσω τὴ λιτανεία καὶ νὰ ἀκούσω τὶς πέντε μπάντες ἀπὸ τὸ μπαλκόνι τοῦ ἱστορικοῦ κτιρίου τῆς στὴν ὁδὸ Νικηφόρου Θεοτόκη, κατὰ σειρὰν ἀρχαιότητος:

1. Φιλαρμονικὴ Ἑταιρεία Κερκύρας, γνωστὴ ὡς Παλαιὰ Φιλαρμονικὴ. Ἴδρ. 12 Σεπτ. 1840. Ἀρχιμουσικός: Σπύρος Προσωπάρης.
2. Φιλαρμονικὴ «Μάντζαρος». Ἴδρ. 1890. Ἀρχιμουσικός: Σωκράτης Ἀνθης.
3. Φιλαρμονικὴ Γαστουρίου «Ομόνοια». Ἴδρ. 1898, Ἀρχιμουσικός: Σπυρίδων Ράλλης.
4. Φιλαρμονικὴ Κορακιάνας «Σπύρος Σαμάρας». Ἴδρ. 1958. Ἀρχιμουσικός: Κωνσταντῖνος Ζερβόπουλος.
5. Φιλαρμονικὴ Ἑνωσὴ «Ἰωάννης Καποδίστριας». Ἴδρ. 1980. Ἀρχιμουσικός Δημήτρης Παπικινός.

Σχεδὸν ἔπαθα σόκ ἀπὸ τὴν ἐορτινὴ ἀτμόσφαιρα ποὺ ἐπικρατοῦσε στὸ κτίριο τῆς ΦΕΚ, ὅπου πλὴν τῶν μελῶν τῆς Διοικούσης Ἐπιτροπῆς καὶ τῶν οἰκείων τους, ὑπῆρχαν καὶ ἄλλοι ἐπιφανεῖς Κερκυραῖοι. Ἀνταλλάσσονταν εὐχὲς Χρόνια Πολλά, σὲ χαρούμενη ἀτμόσφαιρα, ἀγνωστη πιά στὸν ἀθηναϊκὸ βόθρο, ποὺ μὲ πῆγαν πίσω σὲ ἄδολες δεκαετίες, προσφέρονταν ὑπέροχα κερκυραϊκὰ ἀμυγδαλωτά. Ὅλ' αὐτά, μαζὶ μὲ τὴ μουσικὴ ἀτμόσφαιρα ποὺ δημιουργοῦσαν οἱ μπάντες (ἀδύνατον νὰ ξεχωρίσεις «καλλιτερη»!) μὲς στὸ ἠλιόλουστο πρωῒνό, μὲ γέμισαν μὲ μιὰ εὐφορία πρὸ πολλοῦ λησμονημένη, ἀνάμεικτη ὅμως καὶ μὲ ἀγωνία, ἐπειδὴ γνώριζα δὲν θὰ κρατοῦσε πολὺ. Ἀργότερα, ὅταν ἔγραφα τὶς ἐντυπώσεις μου στὸν προσφιλέστατο μουσικολόγο καὶ καθηγητὴ στὸ ΤΜΣ τοῦ Ἰονίου Πανεπιστημίου Κώστα Καρδάμη, πῆρα τὴν ἐξῆς ἀπάντηση, ποὺ ἀναδημοσιεύω ἐδῶ, διότι ὁδηγεῖ προφανῶς στὸν πυρήνα τοῦ Ἑπτανησιακοῦ μουσικοῦ φαινομένου ὅπου δὲν εἶχα ἀκόμη εἰσδύσει. Τὶ νὰ γίνεῖ; Γηράσκω αἰεὶ διδασκόμενος...

«Σχετικὰ μὲ τὶς μπάντες τῶν Φιλαρμονικῶν (καλύτερα ἔτσι, νομίζω: μιὰ φιλαρμονικὴ ἑταιρεία ἐμπεριέχει καὶ μπάντα, δὲν εἶναι μόνο μπάντα—ἢ δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι. Ἑλλαδικὴ μοναδικότητα ἢ ἐξίσωση μπάντας μὲ φιλαρμονικὴ !!!). (...) Γιὰ ἐμένα οἱ μπάντες εἶναι βιωματικὰ σχολεῖα ποὺ μὲ τὶς ἐπιλογές τους (...) διαμορφώνουν μουσικοὺς καὶ ἀκροατήρια. Ὡστόσο, εἶναι μοναδικοὶ τόποι κουλτούρας, κοινωνικοποίησης καὶ ὁμαδοποίησης. Ἄν μη τι ἄλλο, τὰ παιδιὰ μαθαίνουν ἐκεῖ κάτι ποὺ σπανίζει: συντροφικότητα καὶ ὁμαδικότητα.

Οἱ ταλαντοῦχοι θὰ ἐμφανιστοῦν ὡς στατιστικὸ μέγεθος! Ἡ «Μάντζαρος» ποὺ θὰ ἀκούσετε ἀπόψε, ἀνήκει σὲ αὐτοὺς τοὺς ἐξαιρετικούς τόπους ὅπου ἡ καλλιτεχνία συμβαδίζει μὲ τὴν κοινωνικότητα. Καί, ἂν μὴ τι ἄλλο, τὸν Σαμάρρα φέτος τὸν τίμησαν μόνον ὁ Βύρωνας (ἐνν. Φιδετζῆς), μὲ ὅσα μπόρεσε νὰ κάνει (...), ἡ Παλαιὰ Φιλαρμονικὴ (ὡς καὶ ἔπρεπε) καὶ τώρα ἡ Μάντζαρος. Δηλαδή, γιὰ νὰ μὴ ξεχνᾶμε καὶ τὴν ὀμιλία σας, οἱ ὑπερφορολογούμενοι, ἀλλὰ πάντα πρόθυμοι ἰδιῶτες (ποὺ μόνον **idiots** δὲν εἶναι...)

Ἀντιγράφω, (πάντα σὲ πολυτονικό), τὰ σοφότατα αὐτὰ λόγια καταταραγμένος, σὰν καίριο ἐρμηνευτικὸ σχόλιο τῆς συνταρακτικῆς ἐμπειρίας μου τοῦ Πρωτοκύριακου. Θαρρῶ πὼς κατάλαβα... Ἦταν γιὰ μένα ἀνεκτίμητη μύηση στὴν ταύτιση Ἱστορίας καὶ Αἰωνιότητος, ποὺ φαίνεται ὅτι Κερκυραῖοι καὶ Ἑπτανήσιοι κουβαλοῦν στὸ **DNA** τους...

* * *

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΣΤΗ ΜΠΑΝΤΑ τῆς Φιλαρμονικῆς Ἑταιρείας Μάντζαρος, ὑπὸ τὸν ἀγαπητὸ μαέστρο **Σωκράτη Ἄνθη**. Ἀνατρέχοντας στὰ ἀρχεῖα μου, διαπίστωσα ὅτι οἱ δύο τελευταῖες ἐμφανίσεις της στὸ Μέγαρο ἦταν:

1) Στις 26 Σεπτ. 2009, τότε ὑπὸ τὸν **Σπύρο Δολιανίτη** γιό, διάδοχο καὶ συνονόματο ἀξέχαστου ἀρχιμουσικοῦ, ἐκλιπόντος 1½ μῆνα μετὰ τὴ συναυλία (γ. 1929-θ. 14 Νοε. 2009) Συμμετεῖχαν τότε ἡ Χορωδία Κερκύρας, ἡ ὑψίφωνος Ρόζα Πουλημένου, ἡ μεσόφωνος Σοφία Καπετανάκου, ὁ τενόρος Γιάννης Χριστόπουλος καὶ ἡ πιανίστας Λάμπης Βασιλειάδης. Ξαναδιαβάζοντας τὴν κριτικὴ μου (ἐφ. Ἐξπρές, ἔτος 47ο, ἀρ. φύλλου 13.938, Σάββατο 10 Ὀκτ. 2009, σελ. 37), μένω ἔκθαμβος ἀπὸ τὴν περιεκτικὴ ἀνθολόγησι μεγάλων Κερκυραίων συνθετῶν, καὶ ἀπὸ τὸ εὐγενικότατα ἀπαλὸν ἤχο συνόλου, ἐν μέρει ὑπαιθριοῦ καὶ

2) 22 Νοεμ. 2017, 2017, ὑπὸ τὸν Σωκράτη Ἄνθη, στὴν ὁποία ἀφιερῶσα ἐξ' ἴσου ἐγκωμιαστικὴ κριτικὴ (πρόγραμμα καὶ ἐρμηνεῖες) πάλι στὸ **Critics Point**, κείμενό μου ἀρ. 33/2014.

Τὴν ἴδια ἀκριβῶς χαρίσματα (ἄσχετα μὲ τὰ εὐτυχῶς ὄλο ἀραιότερα πιά ἐκκωφαντικὰ φορτίσσιμι τῆς ΚΟΑ...), διατηρεῖ πάντοτε τὸ σῶμα ὑπὸ τὸν ἀρχιμουσικό, Σωκράτη Ἄνθη, ἐνῶ ἡ ἀνθολογία ἔργων Σαμάρρα, ἦταν ἀπόλυτα ἰσόκυρη μὲ τῶν Κερκυραίων συνθετῶν πρὸ δετίας καὶ ζετίας: σὲ ἀγνοοῦντες τὸ συνθέτη, φανέρωνε ἐναργῶς τὸ διαμέτρημά του. Οἱ ἐκτελέσεις, φυσικά, ἦταν πάντοτε μεταγραφές γιὰ μπάντα, φύσει ἀποκλίνουσες λίγο-πολύ ἠχητικὰ ἀπὸ τὸ πρωτότυπο, στὸ ὁποῖο ὅμως, ἀνάλογα καὶ μὲ τὶς ἱκανότητες τοῦ μεταγραφέως-ἐναργωνωτοῦ, δίνουν ἐντελῶς ἄλλη χροιά καὶ διάσταση, κάποτε δὲ καὶ ἄλλη μαγεία. Τελευταῖο

πλήν διόλου ἔσχατο: ἡ ἀνθολογία ἀγκάλιαζε ὅλο τὸ χρονικὸ φάσμα τῆς δημιουργίας Σαμάρα. Συνέπρατταν, ἀνεπίληπτα: Ἡ Βασιλικὴ Καραγιάννη, ὑψίφωνος, οἱ χορωδίες ΔΕΗ-ΔΕΔΔΗΕ (δ/ση: Κωστῆς Κωνσταντάρας), ἡ Δημοτικὴ Χορωδία Κερκύρας *San Giacomo* (δ/ση: Antony Ivanov) καὶ ἡ Δημοτικὴ Χορωδία Κερκύρας *Δημόδοκος*. (δ/ση: Δήμητρα Καλογεροπούλου).

Μετὰ τὴ σύντομη καὶ περιεκτικὴν εἰσαγωγὴν (τοῦ προέδρου κ. Ἰωάννου Τριβυζᾶ; εὐχαριστῶ θερμὰ γιὰ τὴ μνεῖα καὶ τῆς ἐμῆς ταπεινότητος), περάσαμε στὸ πρόγραμμα.

1. Τὸ εὐκαιριακὸ Ἐμβατήριον ἐπὶ τοῖς γάμοις τῆς Α.Β.Υ. τοῦ Διαδόχου Κωνσταντίνου μετὰ τῆς Α.Α. καὶ Β.Υ. τῆς Πριγκηπήσεως Σοφίας (sic, ὁ πλήρης τίτλος: 1889). Ἄριστη ἔνοργ. Σπύρου Μαυρόπουλου—τὸ πρόγραμμα δὲν τὴν ἀνέφερε.

2. Ἀνατολικές Σκηνές, γιὰ πιάνο μὲ 4 χέρια, σὲ 4 μέρη (1883), ἔνοργ. Σπ. Μαυρόπουλος Παίχθηκαν μὲ τὴ σειρά 4ο (Ἐμβατήριον) 1ο (Θρησκευτικὸ Ἐμβατήριον) καὶ 2ο, Χορὸς. Ἀναμενόμενα ἐντελῶς ἄλλο ἄκουσμα ἀπὸ τὸ πρωτότυπο, παρὰ τὴν ἄριστην ἔνοργ., πού πάντως, δὲν ὑποβίβασε τὸ διαμέτρημα τοῦ Σαμάρα.

3. Οὐγγρική Ραψωδία, ἀπὸ τῆ β' πράξι τῆς ὄπερας Λιονέλλα (1891). Τὸ μόνον ἔνορχηστρωμένο ἀπόσπασμα ἑνὸς παραγνωρισμένου ἀριστουργήματος—ἀκόμη καὶ τὸ τυπωμένο (ἐκδ. *Sonzogno*) σπαρτίτο φωνῶν πιάνου, ἀνακαλύφθηκε μόλις τὸ 2010. Ἐνοργ.: Σπ. Μαυρόπουλος. Ἡ ἐκτενέστατη ἀρχικὴ καντιλένα (ἐγχορδα σὲ ταυτοφωνία) ἐδῶ ἀποδόθηκε ἀπὸ τὰ κλαρινέτα.

4. Τρία ἀποσπάσματα ἀπὸ τῆ β' πράξι τῆς ὄπερας Ἡ Μάρτυς (1894), σὲ ἔνοργ. Β. Βασιλειάδη, πλαισιωμένα (σωφρονέστατα) ἀπὸ τὸ ἤμισυ τῆς μπάντας, ἀφοῦ συνόδευαν φωνὴν σόλο καὶ χορωδία. α) Χορωδιακὸ γυναικῶν-σερβιτόρων β) *Birra! Cognac! Caffé!* (μετάφραση περιττεύει) καὶ γ) Ἄρια τῆς Νίνας (*La mia bocca, dove tocca* [Τὸ στόμα μου ὅπου ἐγγίζει] Νίνα, ἡ ὑψίφωνος κολορατούρα Βασιλικὴ Καραγιάννη, γεννημένη γιὰ τὸ ρόλο, ἀκριβῶς ὅπως τὴν θυμόμουν πρωτόβγαλτη, πρὸ 20ετίας, στὴν Κέρκυρα, στὴν ὠραιότερη σκηνικὴ διδασκαλία (Θωμᾶς Κινδύνης) τοῦ βεριστικοῦ αὐτοῦ Κοχινούρ πού ἔχω δεῖ ὡς τώρα. Ναταλία, ἡ Μάρτυς, Βαρβάρα Γκαβάκου). Ἀρχιμουσικός: Βύρων Φιδετζῆς..

5. Χορωδιακὸ β' πράξεως τῆς ὄπερας Μετζέ, 4 πράξεις, κείμε. Pierre Elzéar, ἰταλ. μτφρ. Ferdinando Fontana, παγκ. α' ἐκτ. Ρώμη, θέατρο Costanzi, 11 Δεκ. 1888) Ὁ ἄγγλος μουσικολόγος John Thorney, τὴ δεκαετία 1980, μελετώντας σπίτι μου τὸ σπαρτίτο, τὴ

χαρακτήρισε δεύτερη «Αΐντα», προσθέτοντας: *Γιατί ὄχι; ἀντί μιᾶς «Αΐντα» ἔχουμε δύο.* Δυστυχῶς οἱ παρτιτούρες ὀρχήστρας Μετζέ καὶ Λιονέλλας, ἂν δὲν καταστράφηκαν, (τὸ πιθανότερο) μαζί με ὄλο τὸ κτίριο τῶν ἐκδόσεων **Sonzogno** κατὰ τοὺς συμμαχικούς βομβαρδισμούς (1943) τοῦ Μιλάνου, ἀμυδρότατη ἐλπίδα διασώσεώς των παρέχει τὸ ἀρχεῖο τοῦ ἀρχιμουσικοῦ **Leopoldo Mugnone** (1858-1941), διευθύναντος καὶ τὰ δύο ἔργα: μοιράστηκε (βλ. **Mugnone**, *Βικιπαίδεια*) μεταξὺ Σκάλας Μιλάνου, Ὁπερας τῆς Ρώμης καὶ Ὡδείου Νεαπόλεως, προφανῶς τοῦ **San Pietro a Majella, alma mater** τῶσων Ἑπτανησίων καὶ Ἑλλήνων συνθετῶν. Ὁ ἀρχιμουσικός τῆς μπάντας τῆς *Φιλαρμονικῆς Ἐταιρείας Κερκύρας*, (*Παλαιᾶς*) Σπύρος Προσωπάρης ἐνοργάνωσε θαυμαστὰ γιὰ μπάντα τὸ χορωδιακὸ τῆς β' πράξεως, προφανῶς τὸ ἐναρκτήριο καὶ ἐκτενέστερο. ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ.

6. *Φαντασία*, γιὰ κλαρινέτο καὶ μπάντα, ἀπὸ τὴν ὄπερα *Ἱστορία ἀγάπης* (1903), εὐστοχη μεταγραφή πλούσια σὲ δεξιοτεχνισμούς ἀπὸ τὸ Δημήτρη Ἀργυρό, ἐκτελέσαντα ἀριστοτεχνικὰ καὶ τὸ σόλο. Ἴσως ἀνασύνθεση θεματικοῦ ὕλικου ἐπειδὴ δὲν ἀναγνώρισα συγκεκριμένα κομμάτια τοῦ ἔργου, πὺ φυσικὰ, δὲν περιλαμβάνει...κοντσέρτο γιὰ κλαρινέτο ὅπως ἦταν τὸ τερπνὸ παράγωγο ἀκρόαμα.

7. *Σουίτα* γιὰ μπάντα μᾶλλον παρὰ ὀρχήστρα, ἀπὸ τὴν ὄπερέτα *Ἡ πριγκίπισσα τῆς Σάσωνος* (1915), ἐνοργ. Σπύρου Μαυρόπουλου.. Ἡ ἀπείρως ἀπλούστερη (σὲ σχέση με τὶς ὄπερες) γραφή τοῦ ἔργου, εὐνοεῖ τὴν ἐνοργ. γιὰ μπάντα. Τὴν καταχαρήκαμε, ἰδίως τὸ βάλς—ἓνα ἀπὸ τὰ ἄφθονα τοῦ ἔργου.

8. *Ἐνα πουλί, χρυσὸ πουλί*, ἀπὸ τὴν α', πράξη τῆς ὄπερέτας *Ἡ Κρητικοπούλα* (1916). Συμφωνοῦμε, ὑπερθεματίζουμε. Τὸ καταχαρήκαμε.

9. Τ ρ ί α τ ρ α γ ο ύ δ ι α, διαφετικῶν ἐποχῶν:

α) *Ἄνοιξις* (κείμε. Ἰω. Πολέμη), 1914, ὑψίφωνος+μπάντα. Ἐνοργάνωση: Σπ. Γραμματικός.

β) *Σ' ἀγαπῶ* (κείμε. Ἰω. Καμπούρογλου), 1888, ὑψίφωνος+μπάντα

γ) *Νανούρισμα* (κείμε. Γεωργ. Τσοκόπουλου), 1914, ὑψίφωνος+ . Τὰ β) καὶ γ) Ἐνοργ.: Σπ. Μαυρόπουλος. Καταχαρήκαμε ξανά τὴ Βασιλικὴ Καράγιαννη καὶ τὴν πλαισίωσή της.

10. *Ἀσπασμός πρὸς τὴ μητέρα Ἑλλάδα* (κείμε. Ἀρ. Βαλαωρίτη), 1914. Σύντομο, ὑψηλῶν συνθετικῶν ἀξιώσεων ἔργο, πὺ ἐμεῖς, καίτοι ἰσόβια μελετοῦμε τὸ Σαμάρα, πρωτακούγαμε σὲ ζωντανὴν ἐκτέλεση! —ἐδῶ σὲ λεπτοურγημένη ἐνοργ. Σπύρου Προσωπάρη.

11. *Γιά τήν ἔνδοξη πατρίδα, ἔμβατήριο, ἀπό τήν ὀπερέτα Πόλεμος ἐν Πολέμῳ, 1914* Ἑνοργ.: Σπύρος Μαυρόπουλος. Ὅπως ὅλα τὰ ἔμβατήρια...Ὁ Σαμάρας χειμαζόταν οἰκονομικά ὅταν μελοποιοῦσε λιμπρέτα ἀνακτορικῆς προπαγάνδας γιά τούς Βαλκανικούς Πολέμους.

12. *Ἕγνος πρὸς τὸν Βάκχον* (κείμεν. Γεωργ. Τσοκόπουλου) στὸ πρωτότυπο χφ, γιά φωνές καὶ πιάνο, μὲ ἐλάχιστες σημειώσεις περὶ τῆς χαμένης ἑνορχηστρώσεως, 1912. Τὴν ἔχει ἑνορχηστρώσει γιά συμφωνική ὀρχήστρα καὶ ἐκτελέσει ὁ Βύρων Φιδετζής. Ἑνοργ.: Σπύρου Μαυρόπουλου. Ἀξιολογότατη, *sui generis*, σελίδα.

13. *Ὀλυμπιακὸς Ἕγνος (1896)*, δηλαδή ὅτι σώθηκε ἀπὸ τὴν ἀναμφίλεκτα ἐκτενέστερη καντάτα, πού ἀκούσθηκε γιά μία μόνο φορά στὸ Παναθηναϊκὸ Στάδιο τὸ 1896 καὶ ἔκτοτε... ἐξαφανίσθηκε. Ἀπαρεγκλίτως ὁ Ὁ.Υ. ἀκούγεται ἀνὰ 4ετία σὲ «ὀλυμπιακές» πόλεις, ἀπὸ μουσικῶς ἀσχετους, μυωδέστατους ἀθληταράδες, «ἐξιλεώνοντας»(;) τὴ μητριά Ἑλλάδα γιά τὸ πῶς φέρεται ὡς σήμερα στὸ Σαμάρα. Ἐδῶ τοῦλάχιστον σὲ ἐπιμελημένη ἑνοργ. Σπύρου Προσωπάρη. Καιρὸς νὰ τὸν ἀκούσουμε καὶ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Παλαιᾶς Φιλαρμονικῆ στὸ Μέγαρο—τελευταία της ἐπίσκεψι προὸ 20ετίας, τὸ 1997! Γιά νὰ ἀκολουθήσουν καὶ ἄλλα ὁμοειδῆ, Ἰόνια σύνολα.

Κλείνοντας ἐπισημαίνω γιά τὴν ἱστορία ὅτι ἡ ὡς ἄνω συναυλία στὸ ΜΜΑ δὲν ἦταν ἡ πρώτη ἐκδήλωση τῆς Φ.Ε. «Μάντζαρος» ἐντὸς τοῦ 2017 γιά τὴν 100ετία τῆς ἐκδημίας Σαμάρα: στὶς 28 Μαΐου 2017 εἶχε προηγηθεῖ (μεταξύ ἄλλων) ἡ Μουσικολογικὴ Ἡμερίδα γιά τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Σαμάρα, στὴν αἴθουσα ἐκδηλώσεων τῆς ἐταιρείας. Γιά αὐτὴν εἶχα ἐνημερωθεῖ καὶ μάλιστα εἶχα προσκληθεῖ εὐγενικὰ νὰ συμμετάσχω. Μὲ συντονιστὴ τὸ μουσικολόγο κ. Γεράσιμο Μαρτίνη, περιέλαβε συνολικά 6 ἐπιστημονικὲς ἀνακοινώσεις ἰσαριθμῶν ὁμιλητῶν, Ἀδημονοῦμε νὰ τίς διαβάσουμε διαδίκτυακῶς ἢ τυπωμένες. (Αἴθουσα ΧΔΛ, 25.11.2017).